

تأثیر هدفمند کردن یارانه‌ها در فرایند صادرات غیرنفتی با تأکید بر هزینه سردخانه و انبارداری

علیرضا باستانی^۱

سیمین حاجی علی‌محمدی^۲

درحالی‌که شدت مصرف انرژی کشور در سال‌های اخیر بیش از سه برابر متوسط شدت مصرف نهایی انرژی جهانی است پایین بودن قیمت انرژی و استفاده از صنایع و ماشین‌آلات انرژی‌بر در کشور از جمله دلایل بالابودن شدت مصرف انرژی در تولید محسوب می‌شوند. از جمله انگیزه‌های اقتصادی که می‌تواند بنگاه را به اصلاح تکنولوژی و بهبود روش تولید و ارتقای بهره‌وری ترغیب نماید، واقعی شدن قیمت انرژی می‌باشد. بهینه‌سازی مصرف انرژی با هدفمند کردن یارانه‌ها این امکان را فراهم می‌آورد تا صنایع به سمت استفاده از تکنولوژی پیشرفته هدایت شوند. یکی از موضوعات با اهمیت در هدفمندسازی قیمت حامل‌های انرژی، آثار این اقدام در حوزه صادرات غیرنفتی می‌باشد. هدفمندسازی حامل‌های انرژی می‌تواند از یک سو قیمت تمام‌شده برخی از کالاهای صادراتی را به دلیل انرژی‌بر بودن فرایند تولید تحت تأثیر قرار دهد و از سوی دیگر، عموم کالاهای صادراتی در فرایند صادرات خود تحت تأثیر هزینه‌های بازرگانی که از یا محل تولید آغاز و تا بندر یا مرز خروجی ادامه دارد خواهند بود. هزینه انجام فعالیت‌های بازرگانی مرتبط با صادرات از قبیل حمل‌ونقل، انبارداری، سردخانه و امور بندری به شدت تحت تأثیر اصلاح قیمت حامل‌های انرژی بوده و از این منظر نیز اصلاح قیمت حامل‌های انرژی، قیمت فروش کالای صادراتی را تحت تأثیر خود قرار خواهد داد. به‌طوری‌که بیان شد از جمله فعالیت‌های بازرگانی که اصلاح قیمت حامل‌های انرژی در آن سهم قابل توجه‌ای دارد، فعالیت‌های انبارداری و سردخانه است. بررسی‌ها نشان می‌دهند حدود ۵ درصد از قیمت تمام‌شده انبارداری و ۱۶ درصد هزینه سردخانه را هزینه حامل‌های انرژی تشکیل می‌دهند. این مطالعه نسبت به پیش‌بینی قیمت تمام‌شده این فعالیت پس از اصلاح قیمت حامل‌های انرژی پرداخته و در راه کارهای جبرانی خواهان تعیین هزینه انبارداری و سردخانه کالاهای صادراتی به عنوان یکی از معیارهای تخصیص کمک نقدی بلاعوض به صادرات می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: هدفمند کردن یارانه‌ها، بهینه سازی مصرف انرژی، حامل‌های انرژی، انبارداری

و سردخانه.

bastani.alireza@gmail.com

simin.alimohamadi@gmail.com

۱. پژوهشگر معاونت برنامه‌ریزی و امور اقتصادی وزارت بازرگانی.

۲. کارشناس ارشد کشاورزی.

۱. مقدمه

ازجمله محورهای طرح تحولات اقتصادی، اصلاح نظام یارانه‌ها می‌باشد و براساس این محور قانون هدفمندی یارانه‌ها تنظیم شده است. در ماده یک این قانون، دولت مکلف شده به اصلاح قیمت حامل‌های انرژی بپردازد. اصلاح قیمت حامل‌های انرژی از این جهت اهمیت دارد که شدت مصرف انرژی کشور در سال‌های اخیر بیش از سه برابر متوسط شدت مصرف نهایی انرژی جهانی است. پایین بودن قیمت انرژی و استفاده از صنایع و ماشین‌آلات انرژی‌بر در کشور ازجمله دلایل بالا بودن شدت مصرف انرژی در تولید محسوب می‌شود. ازجمله انگیزه‌های اقتصادی که می‌تواند بنگاه را به اصلاح تکنولوژی و بهبود روش تولید و ارتقای بهره‌وری ترغیب نماید، واقعی شدن قیمت انرژی می‌باشد. بهینه‌سازی مصرف انرژی با هدفمند کردن یارانه‌ها این امکان را فراهم می‌آورد تا صنایع به سمت استفاده از تکنولوژی پیشرفته هدایت شوند. از آنجایی که حرکت به سمت نوسازی تکنولوژی و بهبود شیوه‌های مدیریتی و در مجموع ارتقاء بهره‌وری سرمایه و نیروی انسانی امری میان مدت و بلندمدت بوده، لذا اصلاح قیمت‌های حامل‌های انرژی می‌تواند هزینه تولید و خدمات تجاری را متأثر سازد. با فرض تثبیت نرخ ارز یک صادرکننده درحالی با شک بر قیمت تولید و خدمات بازرگانی مواجه می‌شود که در بازار هدف می‌بایست با محصولی رقابت کند که دچار چنین شکی نشده است. لذا در چنین شرایطی حفظ توان رقابت‌پذیری کالاهای صادراتی در کوتاه‌مدت هنگامی که بخواهیم به این موضوع از منظر صادرات نگاه کنیم، با اصلاح قیمت حامل‌های انرژی شکی بر قیمت تولید و خدمات بازرگانی حادث خواهد شد. در چنین شرایطی برای حفظ قدرت رقابت‌پذیری کالاهای صادراتی در کوتاه‌مدت لازم است با توجه به بند "ز" ماده ۸ قانون هدفمندی صادرات مورد حمایت قرارگیرد. ازجمله خدمات بازرگانی مهم در فرایند صادرات انبارداری و سردخانه است این مقاله با هدف تعیین سهم قیمت حامل‌های انرژی در قیمت تمام‌شده خدمات مذکور و پیش‌بینی میزان افزایش قیمت این خدمات پس از اجرای قانون هدفمندی تنظیم شده و در بخش نخست اهمیت هدفمندی یارانه‌ها تشریح و در بخش بعدی سهم حامل‌های انرژی در صادرات مورد بررسی قرار خواهد گرفت. در بخش سوم، سهم حامل‌های انرژی در قیمت تمام‌شده انبارداری و سردخانه تعیین می‌شود و سرانجام توصیه‌های سیاستی در رابطه با چگونگی جبران زیان صادرکنندگان ارائه خواهد شد.

۲. اهمیت هدفمندی یارانه‌ها

براساس آمارهای جهانی شدت مصرف انرژی کشور در سال‌های اخیر بیش از سه برابر متوسط شدت مصرف نهایی انرژی جهانی است (ترازنامه انرژی، ۱۳۸۶). پایین بودن قیمت انرژی و استفاده از صنایع و ماشین‌آلات انرژی‌بر در کشور از جمله دلایل بالا بودن شدت مصرف انرژی در تولید محسوب می‌شوند. در واقع هراندازه شدت مصرف انرژی در یک کشور بالاتر باشد بیانگر این است که بهره‌وری در مصرف انرژی پایین است. از سوی دیگر، عرضه انرژی اولیه به‌طور طبیعی از مصرف نهایی در کشور تبعیت نموده، به‌طوری‌که کمبودها در تراز انرژی از طریق واردات و یا کاهش صادرات نفت و گاز جبران شده است. در صورت تداوم چنین شرایطی کشورمان به یک واردکننده خالص انرژی مبدل خواهد شد. از جمله انگیزه‌های اقتصادی که می‌تواند بنگاه را به اصلاح تکنولوژی و بهبود روش تولید و ارتقاء بهره‌وری ترغیب نماید، واقعی شدن قیمت انرژی می‌باشد. بهینه‌سازی مصرف انرژی با هدفمند کردن یارانه‌ها این امکان را فراهم می‌آورد تا صنایع به سمت استفاده از تکنولوژی پیشرفته هدایت شوند. البته دولت در کنار بنگاه بوده و به آنها در این مسیر کمک خواهد کرد. براساس یکی از بندهای لایحه، ۳۰ درصد از وجوه حاصل از اجرای طرح از طریق پرداخت کمک‌های بلاعوض، یارانه سود تسهیلات و یا وجوه اداره شده صرف امورهای مانند بهینه‌سازی مصرف انرژی و اصلاح ساختار فناوری واحدهای تولیدی خواهد شد.

استفاده از تکنولوژی‌های پیشرفته علاوه بر کاهش در مصرف انرژی، زمان و هزینه تولید را نیز کاهش می‌دهد. آثار نشت فناوری جدید سبب می‌شود تا کالا و خدمات با کیفیت بالاتری تولید شوند. این موضوع سبب می‌شود که محصولی به بازارهای جهانی عرضه شود که دارای کیفیت برتر و قیمت پایین‌تر باشد. این شرایط سبب دسترسی به بازارهای متنوع صادراتی خواهد شد. به این ترتیب علاوه بر حوزه تولید، حوزه تجارت نیز از هدفمندی در پرداخت یارانه‌ها منتفع می‌شود. علاوه بر این، اجرای کامل طرح هدفمندی یارانه‌ها و سایر محورهای طرح تحول اقتصادی سبب خواهد شد تا بخش غیردولتی وارد حوزه‌های از فعالیت‌های اقتصادی (نظیر تولید انرژی) شود که پیش از این به دلیل قیمت‌های پایین انگیزه‌ای برای حضور در این فعالیت‌ها را نداشتند. ضمن اینکه در غالب این فعالیت‌ها انحصارات دولتی حاکم بوده و بهره‌وری پایینی دارند. حضور بخش غیردولتی این فعالیت‌ها را رقابتی خواهد کرد.

۳. سهم حامل‌های انرژی در صادرات

برای تبیین اثر افزایش قیمت حامل‌های انرژی بر صادرات غیرنفتی، در این بخش فرایند صادرات در دوبخش تولید کالا و مرحله بازرگانی از درب کارخانه تا بندر یا نقطه مرزی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۳-۱. سهم حامل‌های انرژی در قیمت تمام‌شده کالای تولیدی

بررسی‌ها نشان می‌دهند که در سال ۱۳۸۶ معادل ۴۶۹۷۰۵ میلیارد ریال یارانه انرژی به بخش‌های مختلف پرداخت شده که در این میان بخش حمل و نقل ۴۲/۲ درصد از کل یارانه انرژی را به خود اختصاص داده و بیشترین سهم را دارد. پس از آن، بخش خانگی با ۲۴/۶ درصد قرار دارند. در میان بخش‌های تولیدی بخش صنعت حدود ۱۷ درصد از یارانه حامل‌های انرژی را به خود اختصاص داده است (ترازنامه انرژی، ۱۳۸۶). در میان حامل‌های انرژی بیشترین حامل‌های مورد استفاده در بخش صنعت به ترتیب برق، نفت کوره، گاز نفت و گاز طبیعی قرار دارند. همچنین در بخش کشاورزی بیشترین یارانه حامل‌های انرژی مربوط به نفت و گاز و برق می‌باشد. در جدول (۱) سهم بخش‌های صنعتی و کشاورزی از یارانه انرژی به تفکیک حامل‌های انرژی درج شده است.

جدول ۱. یارانه حامل‌های انرژی در بخش صنعت و کشاورزی در سال ۱۳۸۶

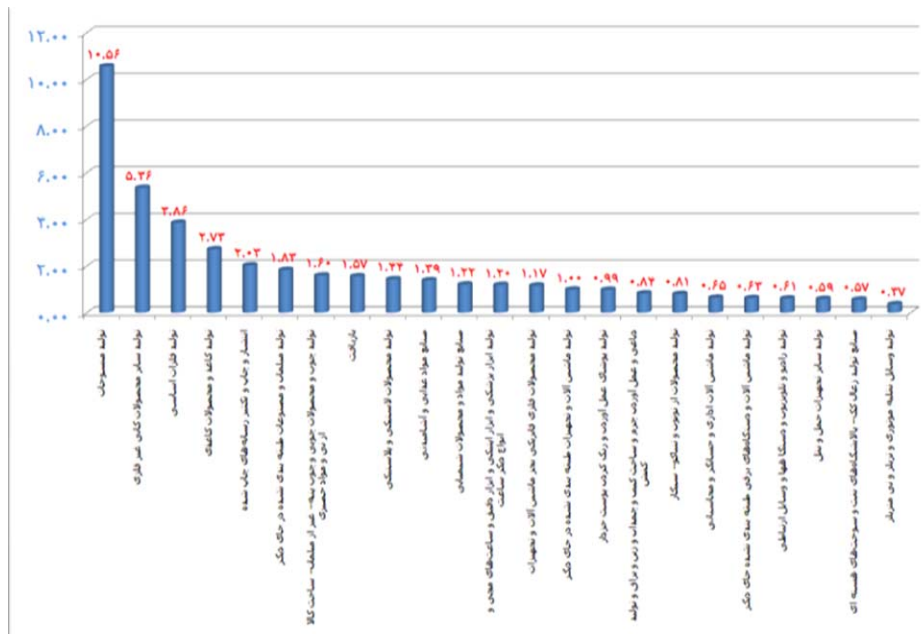
(میلیارد ریال)

صنعت (ارزش)	صنعت (درصد)	کشاورزی (ارزش)	کشاورزی (درصد)	
۲۰۹/۹	۰/۳	۸۷/۴	۰/۲	بنزین
۵۰۴/۶	۰/۶	۲۰۷/۴	۰/۶	نفت سفید
۱۷۳۵۶/۳	۲۱/۶	۲۳۱۷۱/۶	۶۵/۰	نفت گاز
۲۰۶۴۵/۶	۲۵/۶	۰	۰/۰	نفت کوره
۱۶۴۷/۱	۲/۰	۰	۰/۰	گاز مایع
۲۴۷۵۴/۷	۳۰/۷	۱۲۰۴۸/۵	۳۳/۸	برق
۱۵۴۲۰/۸	۱۹/۱	۱۲۲/۱	۰/۳	گاز طبیعی
۸۰۵۳۹	۱۰۰	۳۵۶۳۷	۱۰۰	جمع کل
۱۷/۱		۷/۶		سهم بخش از کل یارانه

مأخذ: ترازنامه انرژی، ۱۳۸۶.

سهم حامل‌های انرژی در تولید کالاهای مختلف متفاوت بوده و بررسی‌ها نشان می‌دهند که در تولید منسوجات و محصولات کانی غیرفلزی و تولید فلزات اساسی، حامل‌های انرژی بیشترین سهم را در قیمت تمام شده کالا داشته‌اند. نمودار (۱) سهم حامل‌های انرژی را در قیمت تمام شده

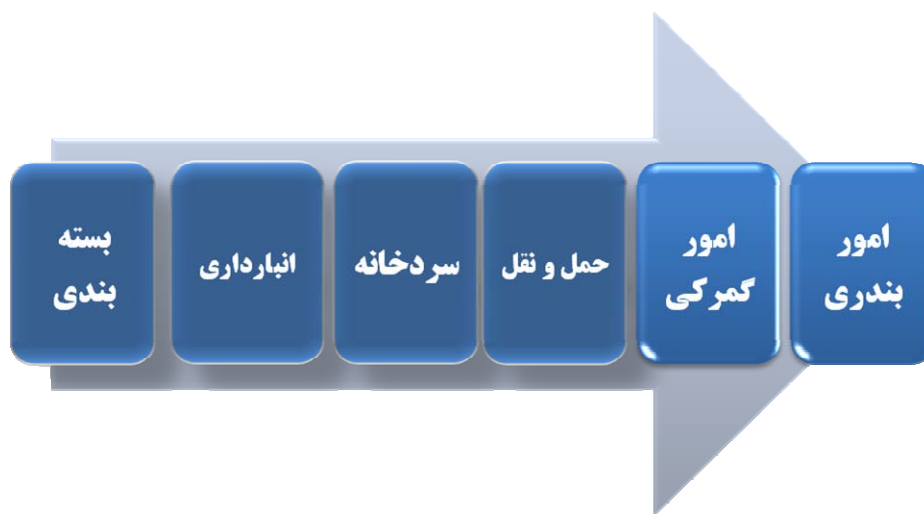
صنعت براساس گروه‌های مختلف ISIC دو رقمی نشان می‌دهد (معاونت برنامه‌ریزی و امور اقتصادی، ۱۳۸۸).

نمودار ۱. سهم آب، برق و انرژی در قیمت تمام شده صنایع (کد دو رقمی ISIC)

۳-۲. سهم حامل‌های انرژی در سایر فرایندهای صادراتی

کالا پس از تولید از درب کارخانه تا محل مرزی خروجی متحمل هزینه‌های دیگری مانند انبارداری، سردخانه، حمل و نقل، انجام امور گمرکی (شامل امور اجرایی و بازرسی) و امور بندری (شامل جابجایی در پایانه و بارگیری و باراندازی) خواهد شد و افزایش هزینه حامل‌های انرژی می‌تواند در هریک از این مراحل هزینه تمام شده کالای صادراتی را تحت تأثیر قرار دهد. در نمودار (۲) فرایند صادرات از محل تولید در درب کارخانه تا بندر مبدأ را نشان می‌دهد.

نمودار ۲. فرایند صادرات

به عنوان نمونه از جمله مهم‌ترین این هزینه‌ها، هزینه حمل و نقل است. درحالی‌که این بخش با سهم ۴۲/۲ درصدی بیشترین یارانه حامل‌های انرژی را به خود اختصاص داده است، آثار هرگونه تغییر در قیمت‌های این بخش بر صادرات کالاهای ویژه کالاهای حجیم نظیر سنگ‌های معدنی و محصولات کشاورزی بیش از پیش اهمیت می‌یابد. جدول (۲) میزان یارانه حامل‌های انرژی را در بخش حمل و نقل و تجاری به تفکیک حامل‌ها نشان می‌دهد.

جدول ۲. یارانه حامل‌های انرژی در بخش حمل و نقل و تجاری در سال ۱۳۸۶

(میلیارد ریال)

سهم حامل از کل یارانه (درصد)	تجاری (درصد)	تجاری (ارزش)	حمل و نقل (درصد)	حمل و نقل (ارزش)	
۱۹/۷	۰/۰	۲	۴۶/۴	۹۱۸۱۳/۷	بنزین
۸/۴	۵/۹	۸۲۹/۹	۰/۰	۰	نفت سفید
۳۳/۵	۲۸/۷	۴۰۲۴/۶	۵۱/۱	۱۰۱۰۷۶/۳	نفت گاز
۶/۳	۲۹/۵	۴۱۳۵	۱/۵	۲۹۶۴/۱	نفت کوره
۳/۱	۰/۰	۰	۰/۶	۱۲۵۸	گاز مایع
۱۸/۵	۲۳	۳۲۱۸/۱	۰/۰	۸۱/۹	برق
۱۰/۶	۱۲/۹	۱۸۰۰/۳	۰/۴	۸۰۰	گاز طبیعی
۱۰۰	۱۰۰	۱۴۰۰۹/۹	۱۰۰	۱۹۷۹۹۴	جمع کل
		۳/۰		۴۲/۲	سهم بخش از کل یارانه

مأخذ: ترازنامه انرژی، ۱۳۸۶.

۴. سهم حامل‌های انرژی در قیمت تمام‌شده انبارداری و سردخانه

در کشور ۳۷۸ انبار وجود دارد که در این میان مالکیت ۳۵۶ انبار مربوط به بخش خصوصی و ۲۲ انبار مربوط به بخش عمومی است. گنجایش کل انبارهای کشور اعم از فضای مسقف با دیوار جانبی (سالن)، فضای مسقف بدون دیوار جانبی (هانگار) و فضای روباز (محوطه) حدوداً ۱۱ میلیون مترمربع می‌باشد. این انبارها در سطح کشور پراکنده‌گی منظمی نداشته به‌طوری‌که ۲۵۴ انبار تنها در استان تهران قرار دارند. پرداختی‌های انبارها در سال ۱۳۸۴ نشان می‌دهند که از مجموع پرداختی انبارها حدود ۵ درصد مربوط به هزینه حامل‌های انرژی بوده و در این میان بیشترین سهم با ۳/۵ درصد مربوط به برق می‌باشد (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۶).

همچنین در کشورمان ۴۴۲ سردخانه فعالیت می‌کنند که از لحاظ مالکیت ۴۰۷ سردخانه مربوط به بخش خصوصی، ۲۷ سردخانه مربوط به بخش عمومی و ۸ سردخانه مربوط به بخش تعاونی می‌باشد. ظرفیت مجموع سردخانه‌های کشور اعم از سالن یک‌مداره صفر درجه، سالن یک‌مداره بالای صفر درجه و سالن دو‌مداره بالغ بر ۱/۱ میلیون تن می‌باشد. بیشترین تعداد سردخانه (۱۰۷ سردخانه) در استان آذربایجان غربی قرار گرفته است. هزینه حامل‌های انرژی و آب حدود ۱۶ درصد از پرداختی سردخانه‌ها را تشکیل می‌دهند که در این میان بیشترین حامل انرژی مورد استفاده برق می‌باشد و سهمی ۱۲/۵ درصدی از مجموع پرداختی سردخانه‌ها را تشکیل می‌دهد (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۶). در جدول (۳) پرداختی انبارها و سردخانه‌ها را به تفکیک هزینه‌ها نشان می‌دهد.

جدول ۳. پرداختی انبارها و سردخانه‌ها در سال ۱۳۸۴

(میلیون ریال)

انبار	سردخانه	جمع	
۱۵۶۰۰۵	۲۶۵۲۵۹	۴۲۱۲۶۴	جمع پرداختی‌ها
۷۳۴	۱۳۷۲	۲۱۰۶	نوشت افزار و لوازم آم دوام مصرف شده
۳۶	۲۲۶۴	۲۳۰۰	لوازم بسته‌بندی
۷	۳۸۶۶	۳۸۷۳	گازهای مبرد
۱۲۴۷	۶۳۲۷	۷۵۷۴	آب
۵۴۲۹	۳۳۱۴۹	۳۸۵۷۸	برق
۳۴۴	۵۳۴	۸۷۸	گاز طبیعی
۸۸۷	۱۸۸۰	۲۷۶۷	سایر سوخت‌ها (نفت، بنزین، گازوئیل و)
۱۷۲۰	۴۲۵۱	۵۹۷۱	تعمیرات جزئی ساختمان
۲۰۱۸	۳۰۵۴	۵۰۷۲	تعمیرات جزئی وسایل نقلیه
۴۵۶	۴۵۲۵	۴۹۸۱	تعمیرات جزئی سایر اموال سرمایه‌ای
۲۳۰۶	۴۵۳۵	۶۸۴۱	حق بیمه‌های تجاری
۱۷۶۲	۲۹۰۰	۴۶۶۲	پست و مخابرات
۱۹۲۹۷	۱۹۴۱	۲۱۲۳۸	اجاره ساختمان
۱۰۱۷	۲۰۵۴	۳۰۷۱	حمل و نقل
۱۳۲۲	۲۲۹۳	۳۶۱۵	آرانه وسایل نقلیه و تجهیزات
۱۱۱۱۳	۱۱۷۱۴	۲۲۸۲۷	مالیات
۵۶۴	۱۵۱۳	۲۰۷۷	پرداختی‌های انتقالی
۲۶۴۹	۲۱۴۸	۴۷۹۷	جریمه، خسارت و غرامت
۲۴۹۷	۲۹۹۴	۵۴۹۱	خدمات حقوقی، حسابداری و حسابرسی
۱۱۷۱	۱۴۹۱۸	۱۶۰۸۹	بازپرداخت اصل و سود وام بانکی و غیربانکی
۸۸	۳۶۳۶	۳۷۲۴	هزینه‌های بانکی
۹۵۶۱۷	۱۳۴۷۲۴	۲۳۰۳۴۱	جبران خدمات آرانان
۱۴۸۵	۶۳۵۰	۷۸۳۵	پاداش پایان خدمت، ذخیره مرخصی و بازخریدی
۲۲۳۹	۱۲۳۱۷	۱۴۵۵۶	سایر

مأخذ: سالنامه آماری، ۱۳۸۶.

براساس ماده (۱) قانون هدفمندی یارانه‌ها دولت مکلف شده با رعایت این قانون قیمت حامل‌های انرژی را اصلاح کند که براساس آن:

الف) قیمت فروش داخلی بنزین، نفت گاز، نفت کوره، نفت سفید و گاز مایع به تدریج تا پایان برنامه پنجساله پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران کمتر از ۹۰ درصد قیمت تحویل روی کشتی (فوب) درخلیج فارس نباشد.

ب) میانگین قیمت فروش داخلی گاز طبیعی به گونه‌ای تعیین شود که به تدریج تا پایان برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، معادل حداقل ۷۵ درصد متوسط قیمت گاز طبیعی صادراتی شود.

ج) میانگین قیمت فروش داخلی برق به گونه‌ای تعیین شود که به تدریج تا پایان برنامه پنجساله پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران معادل قیمت تمام شده آن باشد. با لحاظ نمودن شرایط فوق و قیمت حامل‌های انرژی در سال جاری میزان افزایش این قیمت‌ها را می‌توان در دو سناریو به شرح جدول (۴) مورد توجه قرار داد.

جدول ۴. سناریوهای افزایش قیمت حامل‌های انرژی

نوع	قیمت فعلی	قیمت سناریوی یک (ریال)	درصد افزایش	قیمت سناریوی دو (ریال)	درصد افزایش
آب			۱۵		۱۵
برق	۱۶۵	۵۵۰	۲۳۳	۴۳۰	۱۶۱
گاز طبیعی	۱۲۰	۱/۲۰۰	۹۰۰	۱/۰۰۰	۷۳۳
سایر سوخت‌ها			۱/۶۳۰		۱/۳۱۷
بنزین	۱/۰۱۲	۴/۰۰۰	۲۹۵	۵/۵۰۰	۴۴۳
نفت گاز	۱۶۵	۱/۵۰۰	۸۰۹	۱/۲۰۰	۶۲۷
نفت کوره	۹۵	۱/۲۰۰	۱/۱۶۳	۹۰۰	۸۴۷
نفت سفید	۱۶۵	۱/۵۰۰	۸۰۹	۱/۲۰۰	۶۲۷
گاز مایع	۲۹	۱/۵۰۰	۵/۰۷۲	۱/۲۰۰	۴/۰۳۸

مأخذ: نتایج تحقیق.

با افزایش قیمت حامل‌های انرژی مجموع پرداختی انبارها و سردخانه‌ها افزایش می‌یابد. در انبارها پرداختی‌ها از رقم ۱۵۶ میلیارد ریال با توجه به سناریوهای اول و دوم به ترتیب به ۱۸۱ میلیارد ریال و ۱۷۶ میلیارد ریال افزایش می‌یابد. این میزان افزایش در پرداختی‌ها، هزینه‌های انبارداری را بین ۱۱/۶ تا ۱۴ درصد افزایش می‌دهد. همچنین در رابطه با سردخانه‌ها نیز با توجه به سناریوهای اول و دوم

می‌توان انتظار افزایش در پرداختی‌ها را از رقم ۲۶۵ میلیارد ریال به ترتیب به ۳۶۸ میلیارد ریال و ۳۴۲ میلیارد ریال را داشت. این امر هزینه سردخانه را بین ۲۲/۶ تا ۲۸ درصد افزایش می‌دهد. جدول ۵ میزان افزایش هزینه حامل‌های انرژی را تحت سناریوهای مختلف در انبارداری و سردخانه نشان می‌دهد.

جدول ۵. افزایش هزینه حامل‌های انرژی

(میلیارد ریال)

سردخانه			انبارداری		
سناریو ۲	سناریو ۱		سناریو ۲	سناریو ۱	
۷/۲۷۶۰۵	۷/۲۷۶۰۵	آب	۱/۴۳۴۰۵	۱/۴۳۴۰۵	آب
۸۶/۱۸۷۴	۱۱۰/۳۸۶۱۷	برق	۱۴/۱۱۵۴	۱۸/۰۷۸۵۷	برق
۴/۴۴۸۲۲	۵/۳۴	گاز طبیعی	۲/۸۶۵۵۲	۳/۴۴	گاز طبیعی
۲۱/۲۸۱۶	۲۱/۸۶۴۴	سایر سوخت‌ها	۱۰/۰۴۰۸۴	۱۰/۳۱۵۸۱	سایر سوخت‌ها
۱۱۹/۱۹۳۳	۱۴۴/۸۶۶۶۲	جمع کل	۲۸/۴۵۵۸۱	۳۳/۲۶۸۴۳	جمع کل

مأخذ: نتایج تحقیق.

بررسی حجم کالاهای صادراتی کشور نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۸ بالغ بر ۴۶/۲ میلیون تن کالا از کشور صادر شده است (گمرک ایران، ۱۳۸۸). با توجه به ترکیب کالاهای صادره از کشور، صدور بخشی از این کالاها در فرایند صادراتی نیاز به نگهداری در انبار و بخشی دیگر نیاز به نگهداری در سردخانه دارد.

آن دسته کالاهای صادراتی نیاز به نگهدار در سردخانه دارد که عمدتاً شامل محصولات کشاورزی، صنایع غذایی و صنایع دارایی می‌شوند. براساس کد طبقه‌بندی نظام هماهنگ کالایی در سیستم هماهنگ شده HS این گروه از کالاها در ۱۸ طبقه قرار دارند. به‌طوری‌که در جدول (۶) ملاحظه می‌شود این گروه از کالاها در سال ۱۳۸۸ در مجموع ۲/۹ میلیون تن از وزن کالاهای صادراتی و به‌عبارت دیگر ۶/۲ درصد از وزن کالاهای صادراتی را دربر داشته است. دیگر کالاهای صادراتی برای صدور نیاز به انبارداری دارند. در جدول (۶) وزن صادراتی طبقه‌هایی که برای صدور نیاز به سردخانه دارد را نشان می‌دهد.

جدول ۶. وزن کالاهای صادراتی طبقات منتخب در سال ۱۳۸۸

وزن (تن)	طبقه HS	وزن (تن)	طبقه HS
۹۴۴۰	۱۴	۲۸۶۰۸	۲
۴۲۰۹۴	۱۵	۳۰۳۲۹	۳
۲۰۰۶	۱۶	۱۳۵۰۱۱	۴
۹۰۷۸	۱۸	۲۳۱۷	۵
۱۴۹۰۷۸	۱۹	۹۸۹۷	۶
۲۱۵۲۹۱	۲۰	۱۰۴۶۹۰۵	۷
۶۹۴۴۹	۲۱	۱۰۴۴۸۲۱	۸
۴۸۱۵۸	۲۲	۳۶۳۰۹	۱۲
۱۰۶۵۰	۳۰	۸۴۰۵	۱۳
۲۸۹۷۸۴۸		جمع کل	

مأخذ: نتایج تحقیق.

۵. جمع‌بندی

اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها فرصت اصلاح نظام قیمت‌ها را برای کشور فراهم می‌کند. این موضوع می‌تواند بر شفافیت فضای تصمیم‌گیری و شناسایی فرصت‌های تصمیم‌گیری آثار مطلوبی در پی داشته باشد و سرمایه‌گذاری به سمتی هدایت می‌شود که کشور در آن بخش مزیت رقابتی داشته باشد. در چنین فضایی دولت به نقش حاکمیتی خود پرداخته و نسبت به بسترسازی برای بهبود فضای کلان کسب و کار پرداخته و از سوی دیگر بنگاه نیز از طریق ارتقای بهره‌وری و کاهش هزینه‌های زائد در فرایندهای مختلف زنجیره ارزش، توان رقابتی بنگاه‌ها را ارتقا می‌دهد.

در کوتاه‌مدت اصلاح قیمت حامل‌های انرژی هزینه‌های تولید و خدمات بازرگانی را متأثر نموده و از آنجایی که سیاست‌ها و برنامه‌ها در جهت اصلاح ساختارهای تولیدی مانند نو سازی ماشین‌آلات و برنامه‌های مربوط به ارتقاء بهره‌وری نیروی انسانی به برنامه‌های میان‌مدت و بلندمدت نیازمند بوده، لذا برای حفظ توان رقابت محصولات صادراتی کشور لازم است از محل منابع مالی فراهم آمده قانون هدفمندی یارانه‌ها، صادرات کالاها متناسب با میزان تأثیر از افزایش قیمت حامل‌های انرژی تحت پوشش کمک‌های بلاعوض قرار گیرند.

انبارداری و سردخانه نیز از جمله فعالیت‌هایی است که در فرایند صادرات کالایی کشور قرار دارند و با اصلاح قیمت حامل‌های انرژی هزینه این فعالیت‌ها نیز تحت تأثیر قرار می‌گیرد. لذا هزینه‌های انبارداری و سردخانه از جمله هزینه‌هایی می‌باشند که لازم است افزایش آن در فرایند صادرات به طریقی جبران شود.

۶. توصیه‌های سیاستی

- با توجه به تصویب مبلغ کمک (به ارزش ۳۹۴۰ میلیارد ریال) برای حمایت از صادرات غیرنفتی و شیوه کمک (کمک بلاعوض) به کالاهای صادراتی کشور در کارگروه تحولات اقتصادی مناسب است یکی از معیارهای تخصیص کمک به کالاهای هزینه انبارداری و سردخانه کالای صادراتی باشد.
- از جمله آثاری که اجرای طرح هدفمندی یارانه‌ها در پی دارد، توجه به بهره‌وری بالاتر در فرایندهای صادراتی می‌باشد که از جمله مصادیق آن توسعه خدمات الکترونیکی است. در بسیاری از کشورهای دارای قدرت برتر در تجارت جهانی از طریق ایجاد پنجره واحد در تجارت خارجی توانسته‌اند فرایند صادرات را با سرعتی بالاتر دنبال نمایند. این موضوع منجر به کاهش هزینه صادرات شده است.
- از آنجایی که روند صادرات به صورتی مستمر دنبال می‌شود جهت جلوگیری از هرگونه وقفه در صادرات کشور لازم است کمک‌های پیش‌بینی شده برای این حوزه در اسرع وقت در اختیار صادرکننده قرار گیرد.

منابع

- دفتر برنامه‌ریزی انرژی معاونت امور انرژی وزارت نیرو، *ترازنامه انرژی ۱۳۸۶*.
- معاونت برنامه‌ریزی و امور اقتصادی (۱۳۸۸)، *آثار هدفمندسازی حامل‌های انرژی بر صادرات غیرنفتی*، دفتر مطالعات اقتصادی.
- مرکز آمار ایران (۱۳۸۶)، *سالنامه آماری کشور*.
- گمرک ایران (۱۳۸۸)، *سالنامه آماری بازرگانی خارجی*.
- معاونت برنامه‌ریزی و امور اقتصادی وزارت بازرگانی (۱۳۸۹)، *بسته صادرات غیرنفتی و سیاست‌های تعرفه‌ای*، دفتر مطالعات اقتصادی.